

POSTANOWIENIE

Dnia 25 lutego 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jarosław Matras

w sprawie **K. L. i R. R.**

oskarżonych z art. 204 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 25 lutego 2021 r.

skarg obrońców oskarżonych

na wyrok Sądu Okręgowego w W.

z dnia 30 września 2020 r., sygn. akt II1 Ka (...),

uchylający w części (co do czynu przypisanego oskarżonym w pkt 1)

wyrok Sądu Rejonowego w W.

z dnia 27 maja 2020 r., sygn. akt II K (...),

i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania

Sądowi Okręgowemu w W.

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł

1. oddalić obie skargi;

2. zwolnić oskarżonych od uiszczenia opłaty od wniesionych skarg;

3. nie uwzględnić wniosków adw. K. S. i J. R. o zasądzenie wynagrodzenia tytułem pomocy prawnej z urzędu udzielonej oskarżonym w postępowaniu skargowym.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w W. w punkcie 1 wyroku z dnia 27 maja 2019 r., sygn. akt II K (...), oskarżonych K. L., R. R. i T. N. uznał za winnych popełnienia występkę wyczerpującego dyspozycję art. 204 §1 k.k. w zb. z art. 203 k.k. w zw. z art. 11§ 2 k.k. i za to wymierzył im kary: K. L. 10 miesięcy pozbawienia wolności, T. N. roku pozbawienia wolności, a R. R. roku i 4 miesięcy pozbawienia wolności.

Od wyroku tego apelację na niekorzyść oskarżonych K. L., R. R. i T. N., wniósł prokurator zaskarżając wyrok, m.in. w zakresie czynu z pkt 1 wyroku, zarzucając:

„1/ obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia poprzez naruszenie przepisów art. 7 kpk, 410 kpk polegającą na dowolnej i wyrywkowej ocenie zgromadzonego materiału dowodowego, w szczególności zeznań pokrzywdzonej J. M., wyjaśnień podejrzanej K. L., a w efekcie skutkująca błędem w ustaleniach faktycznych polegającym na;

a) nieuprawnionym uznaniu, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie dawał podstaw do przyjęcia, że oskarżeni T. N. i K. L. działając wspólnie i w porozumieniu z R. R. przemocą i groźbą bezprawną zmuszali J. M. do uprawiania prostytucji oraz że pokrzywdzona chociażby czasowo na ul. (...) była pozbawiona wolności przez wszystkich oskarżonych,

b) obrazę prawa materialnego art. 204 § 2 kk poprzez jego niezastosowanie pomimo przyjęcia, że wszyscy oskarżeni czerpali korzyści majątkowe z uprawiania prostytucji przez J. M.,

c) obrazę prawa materialnego art. 64 § 1kk poprzez jego niezastosowanie, co do czynów przypisanych oskarżonym T. N. i R. R. pomimo, iż popełnione były w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, a ich uprzednia karalność za przestępstwa podobne i okres odbytej kary dawał podstawy do uznania, że działali w warunkach recydywy,

w tym zakresie także naruszenie prawa procesowego art. 413 § 1 pkt 6 i § 2 pkt 1 kpk i art. 424§ 1 pkt 1 kpk mające wpływ na treść wyroku poprzez brak poczynienia przez Sąd i ustaleń w wyroku i uzasadnieniu, co do działania sprawców w warunkach powrotu do przestępstwa podczas gdy prawidłowa ocena zebranych w tej sprawie dowodów winna prowadzić do uznania T. N. za winnego

czynu z art. 203 kk w zb. z art. 204 §1 i § 2 kk w zb. z art. 189 § 1 kk w zw. z art. 11§ 2 kk w zw. z art. 64 § 1 kk , R. R. za winnego popełnienia czynu z art. 203 kk w zb. z art. 204 § 1 i § 2 kk w zb. z art. 189 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 kk w zw. z art. 64 § 1 kk i K. L. za winnej popełnienia czynu z art. 203 kk w zb. z art. 204 §1 i §2 kk w zb. z art. 189 § 1 kk w zw. żart. 11§ 2 kk.”

Podnosząc te zarzuty, prokurator wniósł zmianę zaskarżonego wyroku w pkt 1 poprzez uznanie oskarżonego T. N. o za winnego czynu z art. 203 k.k. w zb. z art. 204 § 1 i § 2 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k., R. R. za winnego popełnienia czynu z art. 203 k.k. w zb. z art. 204 § 1 i § 2 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k. i K. L. za winnej popełnienia czynu z art. 203 k.k. w zb. z art. 204 § 1 i § 2 k.k. w zb. z art. 189 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Wyrokiem z dnia 30 września 2020 r., w sprawie o sygn. akt II1 Ka [...]19, Sąd Okręgowy w W. w pkt I. 2. uchylił zaskarżony wyrok w stosunku do wszystkich oskarżonych w odniesieniu do czynu przypisanego im w punkcie 1 i w tym zakresie sprawę przekazał Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wyroku sąd ten wskazał, że przesłanką wydania wyroku kasatoryjnego w zakresie dotyczącym czynu opisanego w pkt 1 wyroku sądu I instancji, było wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k.

Skargę od tego wyroku wnieśli obrońcy oskarżonych K. L. i R. R. zaskarżając wyrok w części, tj. w pkt I.2.

Obrońca oskarżonej K. L. w swojej skardze zarzucił:

- „ *naruszenie art. 437 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 k.p.k., polegające na uchyleniu wyroku Sądu Rejonowego w W. II Wydział Kamy z dnia 27 maja 2019 r., sygn. akt: II K (...) w stosunku do wszystkich oskarżonych w odniesieniu do czynu przypisanego im w pkt 1 i w tym zakresie przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania, w sytuacji w której nie wystąpiła żadna z przewidzianych tym przepisem przesłanek do uchylenia wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, a także mimo braku, w zaskarżonym apelacjami stron wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 27 maja 2019 r., sygn. akt II K (...) uchybień z art. 439 k.p.k. i nieistnienia konieczności przeprowadzenia na*

nowo przewodu sądowego w całości, co naraża na szwank prawo oskarżonego do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie.”

Podnosząc ten zarzut, obrońca wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części i przekazanie Sądowi Okręgowemu w W. - sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Z kolei obrońca R. R. zarzucił:

„ 1. Naruszenie przepisu art. 439 § 1 ust. 9 kpk w zw. z art. 17 § 1 ust. 9 w zw. z art. 14 § 1 kpk poprzez uchylenie wyroku Sądu I instancji w pkt 1 i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w W. jako sądowi I instancji z uwagi na wadliwie przyjęcie, iż czyn ten wymaga zbadania pod kątem wypełnienia przez oskarżonych znamion przestępstwa z art. 189a § 1 kk, mimo iż w zakresie przestępstwa handlu ludźmi brak było wymaganej skargi oskarżyciela publicznego. W rzeczywistości więc nie wystąpiła bezwzględna przyczyna odwoławcza w postaci orzekania przez sąd niższego rzędu w sprawie należącej do właściwości sądu wyższego rzędu”.

Podnosząc ten zarzut skarżący wniósł o uwzględnienie skargi oraz uchylenie wyroku Sądu Odwoławczego w zaskarżonej części (pkt I. 2.) i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Odwoławczemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Żadna z wniesionych skarg nie jest zasadna. Zgodnie z art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania może nastąpić wyłącznie w wypadkach wskazanych w art. 439 § 1 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub jeśli jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu w całości. Treść tego przepisu w zestawieniu z treścią art. 539a § 3 k.p.k., w którym wskazano podstawy skargi, jednoznacznie wskazuje, że kompetencje Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę na wyrok sądu odwoławczego ograniczają się jedynie do zbadania w granicach sformułowanego zarzutu skargi, czy sąd ten wydał wyrok kasatoryjny w oparciu o wskazane, ustawowe podstawy (art. 437 § 2 k.p.k. - zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2017 r., IV KS 6/16, uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17; z dnia 22 maja 2019 r., I KZP 3/19). W niniejszej sprawie, w uzasadnieniu wyroku, sąd drugiej instancji wskazał wprost, że przesłanką wydania wyroku kasatoryjnego w

zakresie dotyczącym czynu opisanego w pkt 1 wyroku sądu I instancji, było wystąpienie bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 4 k.p.k., a więc fakt, że czyn oskarżonych wyczerpywał dyspozycje zbrodni z art. 189a § 1 k.k., co zgodnie z właściwością rzeczową winno skutkować rozpoznaniem sprawy w pierwszej instancji przez sąd okręgowy, a nie sąd rejonowy. W obu skargach kontestuje się stwierdzenie sądu odwoławczego, że czyn zarzucony oskarżonym może wyczerpywać znamiona zbrodni, przy czym w jednej skardze (obrońca R. R.), nie podważa się prawidłowości przyjęcia takiej kwalifikacji, ale podnosi się kwestię braku skargi uprawnionego oskarżyciela, zaś w drugiej skardze (obrońca oskarżonej K. L.), kontestuje się wprost taką ocenę prawną czynu.

Odnosząc się do obu skarg w sposób zbiorczy trzeba przede wszystkim podnieść, że wprawdzie jest rzeczą Sądu Najwyższego zbadanie – w granicach zarzutu skargi z art. 539a § 1 i 3 k.p.k. – czy w przypadku uchylenia przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji z powodu wystąpienia bezwzględnego powodu odwoławczego, okoliczność kwalifikowana przez sąd odwoławczy z art. 439 § 1 k.p.k. miała rzeczywiście taką postać, ale kontrola taka dotyczy tylko tych elementów, których mają charakter obiektywny, a zatem są stwierdzalne bez konieczności dokonywania oceny materiału dowodowego i czynienia ustaleń faktycznych, bo takich ocen i ustaleń Sąd Najwyższy w trybie z art. 539a § 1 k.p.k. nie jest władny czynić. To bowiem rzeczą sądu drugiej instancji jest dokonywanie takowych ocen w zakresie wytyczonym wniesionymi środkami odwoławczymi i w tym zakresie Sąd Najwyższy w ramach postępowania skargowego z art. 539a § 1 k.p.k. nie może prowadzić postępowania kontrolnego (nadzorczego) wobec postępowania odwoławczego, albowiem nie jest sądem apelacyjnym (por. uchwała SN z dnia 25 stycznia 2018 r., I KZP 13/17, OSNKW 2018, z. 3, poz. 23). W niniejszej sprawie, sąd odwoławczy w ramach swoich kompetencji rozpoznał wniesione środki odwoławcze, w tym apelację prokuratora, i w oparciu o analizę materiału dowodowego i jego ocenę, stwierdził, że czyn zarzucony oskarżonym wyczerpuje znamiona zbrodni z art. 189a § 1 k.k., co zważywszy na rzeczową właściwość, wynikającą z art. 25 § 1 pkt 1 k.p.k., skutkowało jego rozpoznaniem przez sąd niewłaściwy rzeczowo, tj. sąd rejonowy. W takiej zaś sytuacji uchybienie takie ma postać wskazaną w art. 439 § 1 pkt 4

k.p.k., a zatem jest uwzględniane z urzędu i musi skutkować uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi właściwemu rzeczowo, czyli sądowi okręgowemu. W tym kontekście sąd odwoławczy prawidłowo zakwalifikował wskazane przez siebie uchybienie, a także postąpił zgodnie z treścią art. 439 § 1 k.p.k. i nie naruszył przy tym, wbrew wywodom obu skarg, przepisu art. 437 § 2 k.p.k.

Już na zakończenie trzeba przypomnieć, że o właściwości rzeczowej sądu w toku trwającego postępowania sądowego decyduje czyn przestępny popełniony przez oskarżonego, tak jak się on przedstawia w świetle okoliczności danej sprawy, a nie w zakresie przytoczonej przez oskarżyciela w akcie oskarżenia kwalifikacji prawnej. Taka właśnie sytuacja miała miejsce w niniejszej sprawie. Sąd odwoławczy rozpoznając apelację prokuratora podzielił trafność stawianych w tym zakresie zarzutów, a zarazem konieczność uzupełnienia opisu czynu i podstawy skazań wszystkich oskarżonych w zakresie popełnienia czynu z art. 189 § 2 k.k. polegającego na bezprawnym pozbawieniu pokrzywdzonej J.M. wolności oraz stosowaniu gróźb bezprawnych w celu zmuszenia jej do uprawiania prostytucji. Jednocześnie sąd II instancji oceniając materiał dowodowy uznał, że zachowanie oskarżonych realizowało również znamiona art. 189 a § 1 k.k.

Odnosząc się zaś do złożonych przez obrońców wniosków o zasądzenie wynagrodzenia tytułem pomocy prawnej z urzędu udzielonej oskarżonym w postępowaniu skargowym stwierdzić trzeba, że nie mogą zostać uwzględnione. Z akt sprawy wynika, że adw. K. S. i adw. J. R. zostały ustanowione obrońcami oskarżonych K. L. i R. R. jeszcze na etapie postępowania przygotowawczego. Zgodnie z art. 84 § 2 k.p.k. obowiązki obrońcy z urzędu wygasają z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania, w którym został ustanowiony. Wprawdzie wyrok kasatoryjny jest prawomocny formalnie (nie podlega zaskarżeniu w drodze zwykłych środków odwoławczych), to jednak nie ma charakteru wyroku kończącego postępowanie, a tym samym obrońca z urzędu ma obowiązek działać dalej, przy czym norma zawarta w art. 84 § 2 k.p.k. nie obliuguje go do złożenia skargi na wyrok kasatoryjny. Z przepisu 84 § 3 k.p.k. wynika natomiast, że tak jak w przypadku obrońcy z urzędu wyznaczonego w postępowaniu kasacyjnym lub wznowieniowym, obrońca wyznaczony z urzędu w postępowaniu o uchylenie

wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu pierwszej instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania, nie jest zobligowany do wniesienia skargi na wyrok kasatoryjny. Decyzja w tym zakresie należy wyłącznie do obrońcy z urzędu ustanowionego w tym właśnie celu i obrońca ten winien bowiem ocenić, czy istnieją podstawy prawne do zaskarżenia wyroku kasatoryjnego skargą z art. 539a § 1 i 3 k.p.k. Oczywiście jest przy tym, że obrońca z urzędu wyznaczony w trybie art. 84 § 3 k.p.k. ma prawo do przyznania mu wynagrodzenia za czynności podjęte w tym postępowaniu. Oznacza to, że jeśli obowiązku sporządzenia i wniesienia skargi nie ma obrońca z urzędu wyznaczony w trybie art. 84 § 3 k.p.k., to tym bardziej nie można tego typu działań lokować w obszarze obowiązku obrońcy wyznaczonego na etapie postępowania przed sądem pierwszej instancji, który nie został wyznaczony z urzędu do ewentualnego sporządzenia skargi (art. 84 § 3 k.p.k. – por. postanowienie SN z dnia 3 grudnia 2020 r., II KS 13/20, OSNKW 2021, z. 1, poz. 4). Skoro zatem sporządzenie skargi w tej sprawie nie mieściło się w ramach obowiązku działania obu obrońców z urzędu, a nadto, nie byli oni wyznaczeni do tej czynności w trybie art. 84 § 3 k.p.k., to wnioski o przyznanie kosztów sporządzenia skargi musiały zostać oddalone. Z uwagi na sytuację oskarżonych należało zwolnić ich od uiszczenia opłaty od niezasadnie wniesionych skarg.

Z tych wszystkich powodów należało orzec jak w postanowieniu.